

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО
І САДОВО-ПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ЛІСІВНИЦТВА ТА ДЕКОРАТИВНОГО
САДІВНИЦТВА**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ

**МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«СТАЛЕ УПРАВЛІННЯ ЛІСОВИМ КОМПЛЕКСОМ ТА
ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК УРБОЛАНДШАФТІВ»
(27 березня 2018 року)**

КИЇВ – 2018

ПАТОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ОСЛАБЛЕННЯ В'ЯЗОВИХ НАСАДЖЕНЬ КИЇВСЬКОГО ПОЛІССЯ УКРАЇНИ

*М.І. Явний, директор комунального підприємства «Дарницьке ЛПГ»,
Н.В. Пузріна кандидат сільськогосподарських наук
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

В останні 15–20 років відбувається масове усихання таких порід як дуб і ільм. Масове всихання ільмових насаджень за кілька десятків років охопило всю Європу, відбувається воно і нині. Симбіоз заболонників з патогенними грибами, що живуть в судинах і трахеях, веде до максимальної агресивності симбіотичного комплексу, який набуває можливість вражати здорові дерева. Рослини при цьому не залишаються пасивними, а виробляють захисні і компенсаторні пристосування [1]. Періодичні зміни стійкості насаджень пов'язані з біологічними особливостями різних порід. Таким чином, під час зниження імунної активності дерев, що співпадає з періодичністю сонця, кліматичними і іншими чинниками, у багато разів зростає вірогідність ураження дерев [1, 3]. При цьому імунітет дерева або групи дерев може бути підірваний антропогенними діями і ґрунтово–кліматичними стресовими чинниками. Найбільш поширеними патологічними чинниками всихання в'язових насаджень, без сумніву, є бактеріози та хвороби грибної етіології, які зустрічаються повсюдно і досить сильно впливають на якість життєвого стану рослини [2]. Ослаблені бактеріозами дерева втрачають стійкість до інших патогенів, відбувається нашарування некрозів, ракових пухлин та інших грибних інфекцій, насадження значно знижують свої санітарно-гігієнічні і декоративні функції. Встановлено, що основною причиною незадовільного стану насаджень є хвороби інфекційної природи: бактеріози, графіоз та некрози [3].

Вирішальною роллю у поширенні інфекції є фізіологічний, а також життєвий стан. Відомо, що швидше інфікуються дерева з прискореним ростом на відміну від повільно ростучих. Так званий метаболізм дерев з прискоренням росту не спроможний забезпечити рослину відповідною кількістю антисептиків, які збільшують імунітет рослини, запобігаючи поширенню збудника хвороби по рослинах.

Нами було проведено оцінку життєвого стану в'язових насаджень КП «Дарницьке лісопаркове господарство», ДП «Київське лісове господарство», ДП «Бориспільське лісове господарство» та на території Національного природного парку «Голосіївський». Всього закладено 30 пробних площ, характеристика стану насаджень визначалася в балах. Застосовували наступну шкалу оцінки життєвого стану дерев: 1 – здорове дерево: немає зовнішніх пошкоджень крони і стовбура; 2 – пошкоджене (ослаблене) дерево: наявність до 30% засохлих гілок, пошкодження листя до 30%; 3 – сильно пошкоджене (сильно ослаблене) дерево – наявність тих же ознак до 60 %, відмирання верхівки крони; 4 – всихаючі та усохлі – крона зруйнована, густина менше 15-20 %, понад 70% гілок, в тому числі верхньої половини сухі або всихають.

Кількість здорових дерев в обстежуваних насадженнях змінюється від 7,9 до 90,8 %, кількість ослаблених від 1,3 до 43,6 %. Відмічено, що відсоток усохлих та засохлих дерев варіює в межах від 7,1 до 44,7 %, середній показник кількості таких дерев в обстежуваних насадженнях склав 17,9 %. Аналіз розподілу дерев за категоріями стану показав, що здорових дерев в насадженнях на тимчасових пробних площах 43,6 %, ослаблених та усохлих і засохлих практично однакова кількість – 17,3 та 17,9 % відповідно, відсоток сильно ослаблених рослин склав 23,6 %. Такий розподіл свідчить про значне погіршення життєвого стану дерев, який значною мірою залежить від значної кількості факторів, які прямо чи опосередковано впливають на деревну рослину.

За нашими спостереженнями, ослаблені впливом абіотичних і біотичних, у тому числі паразитарних, чинників ільмові насадження втрачали свою стійкість, що призвело зниження опору рослин комахам–фітофагам, поганого відновлення асиміляційного апарату, порушення процесів фотосинтезу, дихання, транспірації тощо [3].

Список використаних джерел

1. Мозолевская, Е. Г. Экология заболонников-переносчиков голландской болезни / Е. Г. Мозолевская, Н. К. Белова, Н. В. Крылова, И. Н. Осипов // Защита растений. М., 1987. Вып.7. С. 37-40.

2. Явний М. І., Пузріна Н. В. Бактеріальна хвороба в'яза шорсткого *Ulmus glabra* Huds. в насадженнях Київського Полісся України // Мікробіологічний журнал. 2018. Том 80 (1). С.67–76. – <http://microbiolj.org.ua/ua/archiv/2018-tom-80/1-jan-feb-tom-80/2018-80-1-07>.

3. Явний М.І., Пузріна Н.В. Еколого-патологічний моніторинг санітарного стану в'язових порід Київського Полісся // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Лісове і садово-паркове господарство: електр. наук. фахове вид. 2017. №12. Режим доступу: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Lis/article/view/8915>.